

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 24. avgust 2000 * Leto X, št. 17

Porabci pri Bajuku in Peterletu

MATIČNA DOMOVINA VSE BOLJ SKRBI ZA PORABJE

Najbrž je prav, da se predstavniki neke slovenske narodne manjšine v zamejstvu odzovejo vsakemu vabilu, ki pride s strani vsakokratnih državnih in drugih uradnih organov Republike Slovenije – ne glede na vsakokratno strankarsko sestavo le-teh. Verjetno ni pretirana želja slovenskih rojakov izven matične domovine, da pričakujejo še kako potrebno podporo, tako tistih na oblasti kakor tudi onih v opoziciji.

Tako so predstavniki porabskih Slovencev 16. avgusta obiskali Ljubljano, kjer sta jih ločeno sprejela zunanji minister *Lojze Peterle* in predsednik vlade *dr. Andrej Bajuk*. V porabski delegaciji so bili predsednik Zveze Slovencev na Madžarskem *Jože Hirnók*, članica predsedstva Državne slovenske samouprave *Marija Kozar* in direktor Radia Monošter *Francek Mukič*. Porabcem sta se pridružila še generalni konzul R Slovenije v Monoštru *dr. Zlatko Muršec* in svetovalec slovenske vlade za manjšine *Geza Bačič*.

Porabci so premiera Bajuka in zunanjega ministra Peterleta informirali o trenutnem stanju v slovenskem Porabju. Povedali so jima, da dve porabski krovni organizaciji delujeta složno in se dopolnjujeta, kljub prizadevanjem nekaterih krogov na Madžarskem, da takega korektnega sodelovanja ne bi bilo.

Zahvalili so se tudi za pomoč, ki jo je nudila matična domovina pri izgradnji Slovenskega kulturno-informativnega centra v Monoštru, katerega dobrodejni učinki ne nesporni. Radio Monošter deluje v okviru centra od 23. junija dalje s teden-

sko osemurnim programom. Porabci so izrazili tudi željo, da bi jim R Slovenija ob nadaljnji pomoči pomagala tudi prepričati svojo madžarsko partnerico, da le-ta najde rešitev za redno financiranje slovenske manjšinske radijske postaje v Monoštru, pač po načelu reciprocitete glede Madžarskega radia v Lendavi.

Kot bolečo točko so omenili tudi zavlačevanje odprtja mejnega prehoda Čepinci-Verica. Govorili so tudi o žuljih v manjšinskem šolstvu, v katerem jih zaradi maloštevilčnosti pesti sistem financiranja po količinskem načelu. Z veliko zaskrbljenostjo so informirali predsednika vlade in zunanjega ministra o gospodarski nerazvitosti Porabja oziroma o širjenju tujih multinacionalk, kar izredno slabo vpliva na že malone usodno asimilacijo mladih Porabcev.

Po besedah predstavnikov porabskih Slovencev so največ dosegli, dosegaajo na kulturnem področju.

Šef slovenske vlade in prvi človek slovenske diplomacije sta porabskim Slovincem zagotovila vso podporo pri njihovih dejavnostih. Oba sta tudi opozorila na izjemen pomen, ki ga imajo manjšine pri vključevanju v Evropsko unijo. Podčrtala sta, da se slovenska država zavzema, da se tudi porabska slovenska skupnost čim bolj vključi v sodelovanje z matično domovino v duhu občega slovenstva.

Slovenska vlada odprte slovensko-madžarskega mejnega prehoda Verica-Čepinci podpira, zunanje ministrstvo pa zagotavlja, da bo prehod odprt do konca leta.

Univerzitetni kateder zamenjal s predsedniškim stolom

3. avgusta je potekel mandat predsedniku Árpádu Gönczu, 4. avgusta ga je nasledil novi predsednik Ferenc Mádl, ki je bil v parlamentu izvoljen za predsednika že 6. junija kot edini kandidat desnorsredinske vladajoče koalicije. Novi predsednik po predhodniku, kot je bil gospod Göncz, gotovo ne bo imel lahkega dela. Njegova osebnost je namreč dala v zadnjem desetletju poseben pečat političnemu življenju na Madžarskem. Skromnost in človeško dostojanstvo sta ga dvignila nad vsakodnevna, velikokrat malenkostna strankarska nasprotja. Kljub temu da so ga po l. 1956 obsodili na dosmrtno ječo, ni imel nobene želje po maščevanju. Imel je nasprotnike in ne sovražnike, ki jih je zelo spoštoval. Skozi oba mandata je bil na vrhu lestvice najbolj popularnih politikov. Kljub njegovi znani liberalni usmerjenosti so njegovo osebnost sprejele vse stranke, zelo so ga imeli radi tudi navadni državljani. Novi predsednik madžarske Ferenc Mádl je akademik,

doktor prava in predavatelj na pravni fakulteti. Njegova pot iz kmečke družine do predsedniške funkcije je bila precej težka. Med drugim je bil celo fizični delavec, rudar. V l. 1955 je diplomiral na pravni fakulteti, postal je doktor pravnih znanosti. Njegovo strokovno področje je mednarodno pravo. Od leta 1993 je redni član Madžarske akademije znanosti. Čeprav ni član nobene stranke, je politično že precej časa aktiven. V času Antallove vlade je bil minister brez listnice, nadzoroval je agencijo za privatizacijo, nekaj časa je opravljal tudi funkcijo ministra za kulturo.

V prejšnjem vladnem mandatu je bil pobudnik sodelovanja med sredinskodesnimi (meščanskimi) strankami, s svojo dejavnostjo je precej prispeval k volilni zmagi Mladih demokratov. Ni človek velikih besed, je pa nedvomno odličen organizator. 4. avgusta je Ferenc Mádl tudi uradno prevzel predsedniško funkcijo. Na svečanost na Kossuthovem trgu pred mad-

Ferenc Mádl in njegova soproga Dalma

žarskim parlamentom so bili povabljeni vsi župani (teh je kakih 3200).

Za popotnico novemu predsedniku je Árpád Göncz na slovesnosti pred madžarskim parlamentom dejal, da je najpomembnejša naloga podpreti in ohraniti demokratične državne strukture, katerih središče mora biti zmeraj človek.

Ferenc Mádl je po prevzemu dolžnosti izjavil, da si bo prizadeval za vzpostavitev družbenega in političnega miru v državi in boljše sodelovanje med parlamentarnimi strankami. Obenem tudi za vključitev v EU, hkrati pa za varovanje nacionalnih vrednot in interesov.

Novi madžarski predsednik Ferenc Mádl je 17. avgusta v Parlamentu sprejel predstavnike manjšin na Madžarskem. Slovensko manjšino je zastopal predsednik Državne slovenske samouprave Martin Ropoš.

M. Sukič

Šolski zvonec

Za en malo de v šauli pa zvonec cingo. Nistarni že venak čakajo, drugi bi pa eške venak radi en cajt počitnice meli.

Tisti mlajši v Somboteli, šteri do v nauvo, tak zvano Waldorf šaulo šli, že gvušno kumaj čakajo, da leko prek praga stauipijo. Tau šaulo so eške samo tau leto začnili prekizdati, depa septembra do se že v njej včili. Zveškoga vse sami stariške naredijo. Septembra se samo 1. 2. pa 3. klas začne tuj včiti, depa za par lejt škejo do 12 razredov povečati, zato ka v Waldorf šaulo dvanajset lejt, do mature odijo mlajši. V tašoj šauli se dosta šté tau tó, kak so stene obeljene. Za male šaulare ponavadi rauza, redeče, oranžno farbo dobijo stene. Najbole nagauste gledališko dvorano, (színházterem) nūcajo. Tuj se vsakši

mejsce mlajši nut pokažejo, ka so se tisti mejsce navčili, spejvati, plesati, špilati na odri. Dostakrat cejli razredi nagnauk gorstauipijo, s tem pokažejo, kak so se navčili vkūper špilati, nej se samo s sebov brigati, ka so eške drūgi tó tam. V Waldorf šauli nemajo tašoga urnika (óra-rend) kak indrik.

Tuj se v prvi vőraj, zrankma taše včijo, ka tarbej razmeti, prebroditi, kak povejmo računanje, matematiko. Potem taše vőre pridejo, gde je vāžen ritem, kak petje, telovadba, gezik. Kasneje ali zadvečarka šivajo, kaj vkūp kladejo, v ogrāčenki delajo. Tū trno skrb majo na tau, naj se mlajši ne samo navčijo, depa vősprobajo tó, kak kaj leko naredi v iži, kauli iže ali na njivi.

V tašoj šauli nej trbej tak knjige kūpti kak indrik, zato ka tuj knjige mlajši naredijo s tistoga, ka na vőraj dojspišejo. Tau pa zveškoga vsi zamaj vkūper naredijo z lerancami, škonikami. Zato knjige tó štejo, če so kaj najgerek, te si vőziščejo, taparštejo. Pravi-jo, ka Waldorf šaula ranč te cilj ma, naj se navčijo, kak si sami leko pomagajo ali pri deli ali pri včenjej. Naj iz mlajšov zrastejo taši vőzraščeni lidgé, šteri vsefele znajo, pa škejo znati tó, naj svojo delo leko trn dobro oprav- lajo. Na tau se pa z ovaški urnikom pripravljajo. Tuj nej vsakša vőra ovaška vőra. Na den dve ali tri vőre se samo eno fēle včijo pa vadijo, za tri, štiri kedne pa se samo zdru- gen spravljajo. Povejmo en

mejsce se samo matematiko včijo, vsakši den 2-3 vőre, te pa en mejsce zgodovino ali materno rejč.

Tuj ne davajo tak ocene (jegy) kak v druge šaulaj, ne odgovarjajo. Škonicke skor vsakši keden dojspišejo starišom, ka je z mlajši, kak se včijo. Na leto gnauk ali dvakrat morejo mlajši kašo nalogo sami napisati, ovak vkūper delajo.

Taše šaula zdaj že po cejlom svejti gestau, na Vogrskom tó sir več, zdaj že v Somboteli tó bau. Oprvin so na Nenskom, v Štuttgarti tašo šaulo naredli 1919-ga, v enoj fabriki, gde so cigretline delali. Najprva so se samo delavcini mlajši tam včili, kasneje pa so iz cejlga varaša ta ojdli. Sprvoga so meli samo 300 mlajšov, depa 25. leta, gda je Rudolf Šteiner, šteri je tau vőzmislo,

mrau, se je že 900 mlajšov tam včilo.

V 60-70-aj lejtaj so v Evropi pa v Merki na leto dvakrat tjauko taše šaula naredli kak do tistogamau.

Sombotelsko Waldorf šaulo 2. septembra, zadvečarka v štrtoj vőri slovesno odprejo. Ne bogijo se toga, ka nedo zadosta penaz meli, če rejsan vejo, ka od države penaze, ka za mlajšami enoj šauli odi, samo kleti februara dobijo. Tačas de tau šaulo gordržalo Waldorfsko društvo. Ponavadi té šaula od države dobijo samo 80 procentov tisti penaz, štere za mlajšami dobi vsakša šaula. Nistarne samouprave eške kaj cūj dajo, drugo pa starši plačajo. Depa eške se na Vogrskom tó nej zgodilo, ka zavolo penaz bi taša šaula enjala z delom.

Margita Mayer

Papiri pripovedajo

Buča v Varaši

V vsikšoj vesi, v vsikšoj varaši, gde majo cerkev ali kapejlo, je na den svetnika - šteri je patron tiste cerkve ali kapejle - buča. Pri nas je buča na Gorenjom Siniki 24. junija (sv. Ivan Krstiteu), na Dolenjom Siniki 15. avgusta (Marijin svetek, veuka meša), v Slovenski vesi 5. majuša (sv. Florijan), v Sakalovci 2. junijuša (na Srpno Mardjo), v Števanovci pa 16. julijuša (den opata sv. Štefana iz Hardinga).

Patron cerkve v Varaši, Monoštri je **B. D. Marija**. Na kejpri nad oltarom je namalano vnebozette B. D. Marije. Po legendi je Marija po smrti in goristanenji Jezusa eške edenajset lejt živejla v držini Svetoga Jožefa v veukom sarmastvi. Gda je mrla, go je Jezoš k sebi vzôu v nebesa. Tau se je zgodilo par Olivitanskom brejgi.

Vsikša cerkev na svejti, štero so go zidali cistercijski redovniki, ma za patrona B. D. Marijo. Za toga volo bi mogla biti buča v Monoštri 15. avgustuša. Pa je nej tak. **Buča je 20. avgustuša na den sv. Bernarda in sv. Štefana.**

Sveti Štefan je biu prvi madžarski krau, šteri je madžarsko lüstvo B. D. Mariji priporaučo, gda je tau lüstvo krščansko gratalo. Sveti Bernard je na Francuskom najoprvin vküppaubro kau li sebe cistercijske menihe, štere je 1183-oga leta v Monošter tō pauzvo vogrski krau Bela III. Sveti Bernard je biu veselí clovek, rad je fučko pa spejvo, pa preveč rad je emo Marijo. Eno takšo pesem mi v Porabji tō poznamo, v šterom sveti Bernard lepau spejva, gda ga Marija sreča. Njavoga imena

v pesmi več nega nut, v družgi slovenski krajinaj spejvajo tau pesem z njavim imenom. Pri nas spejvajo, ka: *Prelejpe ravne so polé, / po paul mi eden fantič gre, / al' on si poje tak lepau, / tak lik' bi igro na žveglau.* V Sloveniji pa tak, ka: *Po cest pa gre en mlad soldat, / en mlad soldat, sam svet Bernard.*

Novine *Szent-Gothárd* pa 1903-oga leta tau pišejo, ka prej zato je buča 20. avgustuša, ka so od 1878. leta mau samo na te den meli vogrsko mešo. Ovak je v Monoštri nemška meša bila, ka so k cistercijancom na Štaterskom slišali. 20. avgustuša je v monoštrskoj cerkvi vogrski predgo dühovnik iz Traušče (Kethely). Na tau mešo je dosta lüdi prišlo iz družgi vesnic kau li Monoštra tō, zato so te den bučo držali. 20. avgustuša 1903 je bila madžarska predga v 9 vōri, po tistom je bila meša. V novinaj so se taužili, ka so po meši nej spejvali himno od Ferenc Kőlcseyja, štero so ovak te den, gnauk na leto, vsikder tazospejvali.

Marija Kozar

Svetek na Verici

Veričani-Ritkarovčani so na začetki avgustuša velko brigo meli. Pripravljali so se na večki den, na blagoslovitev prapora pa grba. Za prireditve majo kulturni daum, steri je takšnoga ipa mali, če dosta lüstva čakajo. Etak so delo začnili v gauški, gde so takšen lejs podrli, iz steroga so leseni šator leko napravili. Lejs so s cimernanom vōzmerili, po tistom so ga gorzrezali, vōdžüjili pa za soje gorpostavili. Za strejo so zdaj za silo folijo potegnili gora. Če so že tak redno napravili, lastnik penziona njim je za strejo obečo črepnje iz lesa. Etak se njim tau delo rejsan splača. Posauda za küjanje so iz tabora iz Števanovec, stole, stauce pa ške iz Varaši tū vküpvozili. Kak znautra tak zvüna kulturnoga dauma so tū meli red delati. Ženske so pa bile zaprošene za peči. Istina, ka v zadnjom minuti, depa leseno tablo za ves so tū napravili.

Organizatorji - veška samouprava - so 12. avgustuša goste, kulturne skupine pa gasilce že na 12. vōro zvali, te, gda je najveksa ica. Tau pa s tej namenom, ka je malo pogostijo, če se je gli namen nej spuno. Od krčme je pihalna godba iz Bakovec sprvajala gasilce pa družge lüdi do kulturnoga dauma. Taum vidimo, ka je oltar znautra pripravljan, nej pa vanej. Sveti križ libleni, vej se pa sküjamo! Pa je skur tak bilau, gda se je dvorana napunila pri sveti meši. Mešo so slüžili trge popi, domanji pa dva gospa-uda iz Prekmurja. Blagoslovitev prapora pa grba je za vsakšo ves en najveksí svetek. Takšnoga reda je sveta meša zavolo svečanja dva simbola estja bola svetašnja. Tak brodim, ka so predge, molitve pa cerkvene pesmi pomirile, očistile našo düšo. Pri meši je liturgijo popejvo mešani pevski zbor Avgust Pavel z Gorenjoga Senika, na konci meše nam je ške eno pesem zapopejvo mešani zbor penzionistov s Tišine.

Po meši sta žüpan vesi Karel Dončec pa poslanec našoga parlamenta, Zsolt Németh mela svoje pozdravne guče. Lepše bi bilau pa bi se po mom šikalo tū, če bi se bar en tau v domanjoj slovenskoj rejči tū čülo.

Oder (színpad) se je v par minutaj sprazno pa so že števanovske pevke spejvale. En stari inštrument - tau je stari klarinet (tárogató) - smo tū leko spoznali. Na njem je igro - estje slovensko nauto tū - János Fülöp iz Szegeda, steri se že za Veričana čüti, zatau se je želo notapokazati. Mešani pevski zbor z Gorenjoga Se-

Na, gda je že 6 vōra minaula, gasilcov ške itak nej bilau na dvauri. Nikša hiba se je nut-počüjsnila, etak so te vaške igre ranč nej bile. Škoda, vej so pa nisterni lidge ranč na tau najbolje čakali. Nazaj paunim na lanske igre, kak so se trli vsi gasilci, naj oni baudejo najbaugši. Važno je bilau, ka je ansambel Biscup emo volo pa ške več časa igrati na veselici. Istina, ge tak mislim, ka bi se bola šikali slovenski goslarge, če je že večki den v slovenskoj vesi. Pa tau se je tū vedlo, ka dosta Slovencov pride z družge straní meje.

nika se je štja gnauk potrüdo s trejmi lejpmi, živahnimi nautami. Harmonikaš Anton Sukič iz Boreče je že od družim leko zaigro karažne pesmi na Verici. Mešani pevski zbor s Tišine je takšno željo emo, naj s svojimi pesmi tū leko olepša te den. Želja je z veseljem bila spunjana. Med popejvanjom števanovski ženski je njiva mentorca Marija Rituper s svojimi žmanimi vici redno v smej sprajla publiko. Na konci programa je pa mlašeča skupina števanovske šaule zaplesala moderne plesne.

Po tejm je domanja mladina flajсно prejkspakivala dvorano pa go pripravila za pogostitev. Družgi smo pa meli priliko se z znanci vōnagončati. Za küjare se je zapodau lastnik (tulajdonos) nauvoga penziona. Kak dobro, ka so nisterni lidge, steri so rame poküjpli v vesi, tak na pomauč staujpli.

Organizatorji so leko radi, ka je na njivom programi furt dosta lüstva. Rejdka ves je, gde domanjo lüstvo z vesi tak lepau vküper pride. Sausedne vesi z oba kraja granice so tū vōdjale zasé. Tau znamnūja, ka v vesi trbej meti vekše svetke, tau pomora vküper držati sausede, znanee, padaše, Vaugre pa Slovence. Prejdnji vesi etak tū leko učinijo kaj dobroga za ves. Če jim je zdaj gli nej tak vse klapalo, kak so si oni brodilí. Tau se zgodi z vsakšim, steri s takšnim dela. Gvüšno, ka organizatorji takšoga reda najveksó brigo morajo meti za tiste, steri sodelujejo v programi kak kulturne skupine, gasilci pa pozvani gostje. Tau se pa samo tak da, če te vauz vsi vküper pa v eno smer vlečejo. Etak vsakší z lejpmi spomini leko odide z vesi pa se za družgo leto tū z veseljem da pozvati.

K. Fodor

OD SLOVENIJE...

Madžarski veleposlanik pri ministrici

Ministrice za pravosodje Barbaro Brezigar je obiskal madžarski veleposlanik v Sloveniji, Gabor Bagi. Med svojim obiskom se je zanimal za sodelovanje madžarskih in slovenskih pravosodnih organov. Brezigarjeva mu je povedala, da sodelovanje poteka dobro in da ni nobenih odprtih vprašanj med državama na področju, za katerega je pristojno ministrstvo za pravosodje. Madžarski ambasador Gabor Bagi je slovensko ministrico za pravosodje obiskal na lastno željo.

Prenovljen policijski oddelek v Gornjih Petrovcih

Generalni direktor policije Marko Pogorevc je v Gornjih Petrovcih odprl prenovljen policijski oddelek. O tem je dejal, da prekmurski policisti očitno zelo dobro sodelujejo s svojo skupnostjo, kar dokazuje tudi dejstvo, da je otvoritev omenjenega objekta potekala v okviru občinskega praznika. Pogorevc je dejal, da je namen njegovega obiska v Policijski upravi Murska Sobota še seznanitev z varnostno situacijo na tem območju. Ogledal si je tudi vse policijske enote na območju soboške policijske uprave in center za tujce v Prosenjakovcih.

Marijino vnebovzetje

Cerkveni praznik Marijino vnebovzetje, 15. avgust, ki je v Sloveniji tudi dela prost dan, so zaznamovala slovesna maševanja v vseh večjih romarskih središčih po Sloveniji. Na Brezjah je ob obletnici posvetitve slovenskega naroda Mariji somaševanje vodil ljubljanski nadškof in metropolit Franc Rode. Slovesno je bilo tudi pri Gradu na Goričkem in v župnijski cerkvi Marije vnebovzete v Turnišču, kjer je slovesno somaševanje pred skoraj tisoč romarji vodil mariborski pomožni škof Jožef Smej.

Spoznaj svoj rosag!

Te naslov bi leko dali izleti (kirándulás), steroga je 5. avgusta emo senički mešani pevski zbor. Že drugo leto smo si leko privoščili, da smo šli na izlet po domanji pokrajini. Moda je, ka če poleti stoj de na izlet, se najde na Balatoni, ka se prej tam leko kopaš pa vse kaj vidiš. Naš zbor se je tu tak napelavo, gda – Baugi vala – nas je vremen obrnulo. Gda smo se vzeli na paut, bole ladno bilau kak toplo, no pa dež se je vse bole lejvo, če rejsan so v Porabji iz toga nika nej dobili. Te smo se pa v Kermedini obrnili proti županiji Zala, depa nej na Balaton, liki v Zalakaroš. Od nas je največ nej ojdlo tam, etak smo pa ja najgeri bili na tau zdravilišče. Gda smo se pripelali v Zalakaroš, je že lepau sijalo sunce, depa te smo že vódržali, tam smo ostali. Takšoga reda se na izlet pela deca članov tu, njim je dobro spadnila topla voda. Bili smo pa nistarni takši tu, steri smo se nej šli kaupat. O sebi samo telko, ka sam se nej stejla raz-

metati pa se tam kazati, ka pa če bi se deca prestrašila ali tej drugi od smeja fertik bili. Te sam pa mejla priliko z dru-

gimi vret kaulakvrat gledati, baute no pa krčme tu gor poiskati. Naša zborovodkinja je tu na takšoj djalini bila – pa ona bi se ja leko razmetala – depa nej se je. Etak je pa napravila program za nas, za te pogublene. Pa ne vejn, steri so baukše zopojdli.

Mi smo se z autobusom pelali v edno malo ves od Keszthe-

lya tak 15 km. Nigdar sam nej mislila, ka se tu leko takše kaj najde, ka sam eške nigdar nej vidla. Iстина, ka smo žmetno

najšli ves pa eške žmetnejše tau „čudo“, zato ka je paut tak slaba pa žmetna do ta, ka je naš autobus buma trno trpo. Mali autonge so se pa nej mogli mekniti, so mogli nazaj tiskati, če so nas srečali. Tam nasrejdji v gaušči, na brejgi smo najšli Budha cerkev. Stojbi

zdaj leko pravo, ka je v tejm tak čudnoga? Cerkev pa šlus. De je pa tau nej tak. Ta cerkev, ka go za „stupa“ zovejo, je posebno lejpa pa velka. Gda smo se iz grmauvja vóprivlekli, je edna velka čistina bila. Te nam je v oči spadnilo nika velko, bejlo, ka se je samo tak bliščilo. Cerkev ma zvúna kaulakvrat tri nadstropja

(emelet), ka leko not zopodiš. Znautra je pa cejlak not zbe-tonirana, tak ka v cerkev ne more – kak ovak po navadi – not titi. Svetišče ta cerkev tu ma, depa od cirkvi tak 300 meterov v ednoj privatnoj hiši, gde budisti živejo. Tam so za svetišče vónaprajli edno sobo. Ta odijo budisti boga molit. Paut, stera ta pela, je fejst strma pa nevarna. Tak so nam prajli, ka najbaukše, če mo bausi šli do ta. Zvúna ta cerkev, kak sam že pisala, tri nadstropja ma. Na prvom nadstropji zvúna pod glažojnov pa „sedi“ pozlačeni Budha. Kip (szobor) se tak blešči, ka kumaj ga leko gledaš. Ranč tak se pa blešči „tören“ tu, ka je tu zlat. Cerkev so 1994. leta zidali z avstrijsko pomočjo.

Vse tau bi pa nej mogli doživeti, če bi nas na tauj pauti finančno nej pomagali dvej slovenski samoupravi, dolnjesenička pa gorenjsenička. Hvala za pomoč.

I. Barber

Ali de najšo svoj dom?

Leko, ka se je za ene lúdi ešte itak nek končala druga svetska bojna? Leko, ka so eni ešte itak kak zgrabenci v Rusiji?

Nauvoma barbejra v eni umobolnici (elmeagyógyintézet) na Tatarskom se je tak vidlo, kak če bi eden betežnik nikše vogske reči gunčo. Do tistoga mau so tak mislili, ka v nejmarkejp mela, ka ma je nišče nej razmo, ka guči. Da je edna televizija v Moskvi notapokazala tauga staroga človeka, je madžarska televizija tv2 te dokumentarni film tó prejkvzela pa ga notpokazala. Tak so te začnili iskati, sto je te človek.

Pred par mejsaci se je vogsri konzul v Moskvi odpelo v te varaš pa je pogledno tauga betežnika. Njemi se je tó tak vidlo, ka te človek prej nikše vogske reči gunči. Zatok so dali naprej ziskati njegve papire pa parvice, dapa iz tisti se je tó nej dalo cejlak gvúšno povedati, če je z Vogsrkoga ali nej.

Gda so na Vogsrkom v televiziiji te kratki film notrapokazali o tom človeki, se je dosti držin zglasilo, ka je tau buma njini oča, njini stric ali vúc, steri je v drugoj svetskoj bojni parminau. Eške kejpse so tó kazali, kakšen je bijo, gda je mladi bijo, da je na štólingo išo pa tak tadala.

Sto je te človek? Vogsri padar, psihater je tó odišo v te špitale, gde takše betežnike vračijo, steri psihološke probleme majo. Dugo se je pogučavo s tejm človekom pa je pravo, ka je gvúšno Madžar, vsikši den baukše guči vogsri pa ma dosta takšno vse na pamet pride, ka samo tisti leko vej, steri je na Vogsrkom živo.

Tak so te s pomočjav papirov tó vónajše, ka se je 1925. leta naraudo v vesi Tűrócszentmárton. Kak mladoga, ešte nej dvajsti lejt staroga pojba so ga prauti konci drudje svetske bojne potegnili k sodakom.

1945. leta so ga Rusi zgrabili pa odgnali.

Ka vse se je z njim zgudilo, šte ne vej tapovedati, dapa ka je dosti trpo, je gvúšno. Gunči o Siberiji pa o tom, kak so njegve padaše tazostrejli. Barbejge pravijo, ka so ga 1947. leta goravzeli v te špitale zavolo šizofrenije. Tau je beteg, da človek o sebi misli, ka je un nakak drugi. Dosta so se z njim gvúšno nej spravljali, ka se je nej navčo rusoški. Leko, ka so zatok mislili, ka se ma je pamat obrnula, ka so nej razmeli, ka guči?

Vogsri barbejr pravi, ka ma vsakši den več reči na pamet pride, na tistom geziki, steroga se je od matere navčijo. Kakša čudovita je prej človeška natura pa človeška pamet! Materno rejč prej leko tapoklačiš, go prej leko petdeset lejt skrivaš, dapa nigdar go prej ne pozabiš. Možaka – piše se Tamás András – so pred dvóma kednoma

domau pripelali pa do ga doma tadala vračili. Od tistoga mau prej vogske cajtine gleda pa šte, ka pišejo o njem. Tauga človeka že prej dvajsti lejt doktor pošteno nej pregledo. Zdaj so gorprišli, ka je glúpi. Leko ka se je v Rusuškom zatok nej z nikim pogučavo?

Leko, ka tak vred pride, ka de calau leko domau išo k svoji pravi držini, če go najdejo pa če se ta vzema za njega.

Dja bi samo na tau najgera bila, kak tau ka tak dugo lejt nikomi nej na pamet prišlo, kama je valaun ta človek, kakšno rejč guči, leko ka njega tó čaka doma nakak? Mati, oče, žena, dejte...

Tamás András – če se sploj tak piše – je bijo dvajsti lejt star mladi pojep, gda so ga odgnali, zdaj je 75 lejt star možak brezi edne noge.

Pa gvúšno, ka je on zadji zgrablenec?!

M.S.

Svejt več dugo ne more stati...

...bi stoj leko pravo, steri je etognauk vogrski radio poslušo. Gđa sam té program poslušala, bi mi mabiti tú baukše bilau kaj čednejšoga delati, depa nej. Moja „taca“ napona po tej gumbaj pa šrajfaj odi, te sam pa čemerna, če kaj takšoga čujem.

Depa tak naleki se ne dam. Prva liki bi ovadila, ka sam čula, mo vas na tista lejta spominjala, gđa so naši lüdje začnili kakše autone kúpovati. Auto. Sveti Baug! Gđa sam mala deklčina bila, če smo vidli kakši auto, smo ga z lampami pa z očami gledali pa senjali, kak bi bilau, če bi nas Baug samo gnauk not v njega pomogo. Tau so tista lejta bila, gđa je v našom varaši samo eden taksi bio, stari Buchmann so s svojim malim topolinom vozili tiste „srečne“, steri so si tau leko dopustili. Če kakši stari film gledamo, te je v Evropi tú nej takša velka motorizacija bila kak gnes. V Meriki so meli spoj duge, velke autone, v Evropi so pa lejtali kakšni topolini, volkswageni – hrošči (bogárhátú) – pa je tau tú velko delo bilau. Pa te v 60. lejtaj so pri nas tú začnili zatok autone not voziti. Moskvíči, trabanti, wartburgi, volge so blaudile po naši potaj. Kelko smo se conali, povejmo s tejm, ka če si not plačo na eden trabant, si ga čako 3-4 lejta, pa te si ga tú samo tak vplačo, ka je prej te 3-4 lejta držina samo „žiroškru“ djeja. Že smo v sedemdeseta lejta staupili, da sam se začnili včiti auto voziti. Za včiti se sam dobila en moskvíč. Srmak moskvíč je napona drugo delo, ka sam ge stejla. Pa na polonja je zatok on tú kriv bio. Gđa sam zakapčnila v prvoga, te je moj „mercedes“ v rúkverc úšo. Čúda, ka se mi je nej zmejšalo. Etak smo se mantrali s tejni autoni, depa zatok smo se vozili. Nigdar ne pozabim, gđa smo gnauk bili v Talanjskom pa so tam eden trabant zaglednili. Lüdje so pod njega legali pa se čúdivali, kakša „stvar“ je pa tau.

Vse tau je že za nami. Gnesden že po naši vasnicaj tú lejtejo lejpi, moderni, več milijon forintov vreden autonge. Tau je etak vreda. Zakoj bi mi menje vredni lidge bili, kak po svejti stokoli drúgi? Samo ka je zatok tau ešče samo začetek, pa nas je več, ki si samo bole fal auto leko kúpimo ali pa níkšoga nej. Pa steri ga majo, trdo morejo šparati, se vkúp brati, delati za njega. Pa če ga maš, te je najvejšo pitanje na gnes, če ga leko núčaš tú. Pri takši ceni benzina si buma moreš vsakši kilomejter premisliti.

Ka delajo, povejmo, v drugi rosagaj, v bogati rosagaj, od toga baukše nej gučati. Nika takšoga sam čula v radioni, pa sam te vodau gor zgrabila, kak šegau majo povedati. Čula sam, ka prej v Talanjskom so takši zakon (törvény) napravili, ka če stoj v lagvoj mesti parkira, auto ma odpelajo. Tau je pri nas tú šega. Samo ka so tam tak skunčali, če se gazda ne (o)glasi za svoj auto 3 mejsce, te auto vkúp semelajo. Leko je tisto kakšikoli auto, dosti milijonov vreden, meše nega. V „mlin“ z njim. Že prej več kak 300 gezer autonov majo samo v Romi, za stere so se nej (o)glasili, etak ranč mesta nemajo več za te autone.

Ka si od toga leko mislimo? Samo tau, ka nega pravice na svejti. Če bi, povejmo, moj mali auto stoj vkradno ali bi mi ga odpelali, bi se tak nagnauk glasila. Taljani pa? Gvúšno kúpijo ednoga drugoga. Nedo oni tam nazaj prosili svoje autone. Naj ga vrag zeme! Gde je te bio, bau drugi tú. Pa te naj stoj povej meni, zakoj so tisti lüdje ovakši kak mi? Zatok pa po mojem, svejt že dugo ne more stati. Nej tak?

I. Barber

Pismo iz Sobote

FARAON

- *Eške gđa so mrtvi, eške te živejo!* so gučali za krale tistoga staroga lúdstva, stero je inda svejta živejo kre reke Nil.

- *Rejsan, tak vóvidíjo, kak so te vóvidli, gđa so ške živeli,* so se čúdivali, gđa so gor najšli njihove mumije.

- *Tej so od cejlaga sveta vedli več, kak mo mi gđa svejta znali,* se ške gnesden čuje.

Rejsan je tak. Tisto lúdstvo, ka je pred tri pa štiri gezero lejt živejo kre reke Nil v dalešnjem Egiptu, je vedlo od toga našoga žitka rejsan dosta. Zdjaj ge ne vem, če so vedli več, kak vejmo mi gnes, dapa, rokou na srcé, ške gnesden se njim čúdivamo. Piramide, mumije, zlate trúge, njihovo pisenje, njihovi kejpi in vse drugo je rejsan spoštúvanja vreden. Dapa, tou je tó preminoulo. Kak je vse preminouče, tak je tou lúdstvo posenolo v eden drugi čas.

Zakoj vam tou vsevkúper spoj zdjaj ta tumačin? Vej pa, včasi vam vóvodim.

V tisti starij časaj so lidge s svojimi mrtvimi tak delali, ka do ške po smrti tadale živeli. Ge pa vsi mi pa zdjaj po novinaj pa na teveni štemo in poslušamo, ka je medicina prišla že tak daleč, ka do ta za deset ali pa mogouče petnajst lejt človeki podukšali žitek za petdeset, stou, mogouče za dvestou lejt tó. Vej tou vsi vejmo, ka medicina dé naprej ške bole brž kak pa kakša raketa. Samo, ge se zdjaj pri tom pitam, kak pa dej tadale naša pamet. Si leko broдите, ka zdjaj mene dobi v roke nekši takši padar, ka o tom dosta vej in me z níkšimi novimi vrastvami ali kak se tou že zové, tak vónaredi, ka mo živo edno dvestou lejt. Vej pa tou bi zame bilou nemogouče! Vej pa kak če bi biu živi, dapa v glavej mo trno mrtev.

Moja tašča Regina, trno čedna ženska, trno vúpa, ka se toga včaka, ka njot ta nouva medicina prnese dukši žitek. Una se v vse té moderne reči ške menje razme kak pa ges. Dapa, zavaló toga si spoj nika ne dela sejre vlase. Una si že tak na glas brodi, kak de dobro služila tam čez stou ali dvestou lejt.

- *Te več nika nedo vedeli od tistoga, kak je inda bilou v toj našoj krajini. Ge pa ške dobro poumnim, kak je bilou inda in kak je bilou včera in vedla mo, kak je gnes. In tou vse mo ge mlajšim ta tumačila, uni do me poslušali, njihovi stariši pa do plačúvali. Ge mo eden takši živi muzej, če pa stojšké nut v muzej priti, mora plačati. Ge mo v tisti cajtaj, ka ške pridejo, ene fajte živa mumija.*

Na tak, ste zdjaj vidli. Moja tašča Regina, trno čedna ženska, je moderna, tou moram povedati. Če se že ne razmej na vse té nouve reči, bar razmej, kak se trbej moderno ravnati, gđa dé za pejneze. Pri tom pa sam ge v glavej že trno dugo mrtev. Za tou mi nej trbej čakati stou ali pa dvestou lejt.

MIKI

RADIO MONOŠTER

na

UKV (FM) 106,6 MHz

... DO MADŽARSKE

Prireditve ob 20. avgustu

20. avgust, madžarski državni praznik je Monošter proslavil z večdnevni programom. Za mestece ob Rabi je to dvojni praznik, kajti 1. 1983 je dobil kraj na ta dan status mesta.

- 17. avgusta so v Slovenskem kulturno-informativnem centru otvorili razstavo slikarja Miklósa Osvátha. Razstavljeni akvareli so nastali med umetnikovim daljšim bivanjem v Porabju.

- 18. avgusta so priredili festival Dobrega sosedstva, na katerem so sodelovale slovenske, hrvaške in nemške kulturne skupine. Ob festivalu so priredili tudi sejem ljudskih obrtnikov, katerega se je udeležilo kakih 50 sodelujočih. Zvečer je nastopila priznana folklorna skupina Ungaresca iz Sombotel.

- 19. avgusta so priredili III. mednarodno srečanje pihalnih godb in mažoret, karerega se je udeležilo skoraj 600 glasbenikov in mažoret, med njimi tudi pihalna godba iz Gornje Radgone. Zvečer so nastopile folklorne skupine iz Španije, Poljske, Švice ter Romunije.

- 20. avgusta je tudi Monošter sprejel milenijski spominski prapor. V okviru svečane maše je prapor predal Csaba Hende, državni sekretar pravosodnega ministrstva.

Likovna kolonija mladih

Od 20. do 26. avgusta poteka Likovna kolonija mladih v Špetru Slovanov v Italiji. Tako imenovane Koroške likovne kolonije se udeležujejo zamejski učenci ter otroci iz OŠ Vuzenica, kjer se je pred več kot tridesetimi leti porodila ta ideja. Na letošnji koloniji bodo sodelovali učenci iz števanovske osnovne šole.

Na zahodu Madžarske delamo več

Po podatkih Centralnega statističnega urada ljudje na zahodu Madžarske (županije Vas, Zala in Győr-Sopron) delamo več kot v ostalih predelih države. Moški delajo na dan 15, ženske pa 14 minut več kot njihovi vrstniki oz. vrstnice na vzhodu Madžarske.

On je eden pošteni človek

V Števanovci žive eden človek, steri tak poštuje enga vogrskoga politikuša, kak če bi Mešijaš bijo. Vsakšo televizijso ali radijsko od dajo poslušša, gde je od gospoda Torgyána guč ali če on kaj guči. Tau od nji že cejla ves vej, zato so njim ménje tū dali. Oni so števanovski Torgyán, ovak pa **Šolin Zoli**.

• *Zaka gučijo vam tū v Števanovci, ka Torgyán?*
„Prvin kak so volitve bile, dja sam že vedo, ka Torgyán doktor pride na oblast (hatalom). Pa nej komunistardje.“
• *Zaka vi tak vördjate nje-mi?*

„Zato, ka on vsigdar samo pravico puvej. On nej taši kak drugi politiki, steri samo svoj hasek gledajo. On samo lüstvi šké pomagati. Zato se vsigdar telko kori za pejnaze. Pa če te pejnaze dobi, ka prosí, te de leko pavrom pomago.“

• *Tau pravijo, ka Torgyán pavre za norce ma. Samo guč pa guči, njemi je samo tau važno, če do volitve, naj pavri znauva njega voljo.*

„Tau nej istino. Tau samo taši pravijo, steri ne vejo politiko pelati. Tašo čedno lüstvo, velko, steri so doktor-dja, tisti vsi Torgyáni dajo istino. Pa 2002. leta de njegva stranka znauva v vladi.“

• *Gvüšno?*
„Gvüšno. Nam je dojšlo iz komunistarov štiridesetpet

lejt. S tauga komunistardje nedo djeli, ka bi oni na vlado prišli. Tau vi mladi ne vejte, gda so nam pod (podstrešje) vse dolazameli. Nej so gledali, če je dosta mlajšov pa nejmajo djesti.“

• *Torgyán je že dve leta v vladi. Te dve leta so pavri žito žgali, mlejko so talejvali, pri nas se pa več mlejko prejk ne vzema. Ka vi k taumi vcuj povejte?*

„Tau je nej on kriv tam v ministeriumi. Tū je župani-ja. On tau vse ne vej, ka je v

Dja sam v življenji dosta delo, zdaj naj delajo mladi – pravijo Šolin Zoli

taši mali vasicaj, kak je naša. Tau bi se župani-ja mogla brigati.“

• *Tau je v vejlo rosagi tak, nej samo pri nas.*

„On srmak tak pomaga, kak more. Vej Horn je za krave nišo pomauč nej dau, Torgyán doktor dvajsti gezero da. Pšenico so pa predsedniki bivši zadrug žgali, pavri nej. Tū v tau rosagi nišoga reda nejga. Srmak Torgyán doktor sam dosti tū ne more djati. On je v Peruni daubo velko odlikovanje.“

• *Zaka je daubo?*

„Zato, ka je dober človek. Prvi ministeriji so dvajsti lejt telko nej djali za rosag kak on v dve lejtaj dja. Čedno lüstvo tau pravi, zato se on telko čemerí, ka on lidam dobro ške naprajti. Naj v Vogrskoj rosagi pavrom dobro de.“

• *Šagau mate v televiziji gledati Torgyána?*

„Jaj, dja sam te tak rad, če ga vidim. Če kaj tašo povej, te ma dja ploskam tū doma pred televizijov.“

• *Vejte tašo kaj prajti, ka on šagau emo gučati?*

„Zaka nej. Tisto se mi je pred volitvami spoj vidlo, da tau pravo, ka je njigva stranka jezík vage. Dja ga poštujem, ka on pravico guči. On vse samo za lüstvo dela.“

• *Vidim, ka tū pri dveri kak notra leko dē k vam Torgyána slika je vanej na stanej. Kaulek kejpa pa pu-no rauš. Zaka tau?*

„Dja sam te tjejp že pau leta pred volitvami völdjau, zato ka sam vedo, ka Torgyán pride na oblast. On tau pravo, ka on z rosaga püngrad napravi, dja sam ga pa kaulak njega napravo. Djanjega tak poštujem kak najbaušoga človeka v rosagi.“

• *Kak tau, ka se je nej glaslo Torgyán za predsednika rosaga?*

„Zato, ka te bi nej bijo taši človek, sto bi vküpržro rosag. Pa te bi rosag cejjak rancspadno. Če bi se glaslo, gvüšno, ka bi on daubo.“

• *Istino, ka gda so 1998-oga volitve (választások) bile, vi ste v števanovskoj krčmej lüstvo nagačavali, naj štimajo za Torgyánovo stranko?*

„Ja. Dja sam pravo, vseedno, če FIDESZ ali FKGP volijo, sam aj MSZP ne volijo. Zato, ka so meni te že taši čedni doktordje prajli, ka te dve

Ali ste znali?

Gda vsakši podne čüjemo zvoniti, nam ranč na pamat ne pride, ka je tau nej od vekí veka tak. Ranč letos je petstau lejt minaulo, ka po svejti podne v 12-oj vöri zvonijo.

Leta 1500 je papa Aleksander VI. tak zrandelüvo (odredil), ka naj se po cejjom krščanskem svejti vsakši den v 12-oj vöri oglasijo zvauni. S tjejp se je krščanski svejt spomino na tiste sodake, steri so 1456. leta pri Belgradi – ali kak so tistoga ipa vogrski zvali te varaš Nándorfehérvári – stavili tórski šereg. Tistoga ipa se je krščanska Europa fejt bodjala Törkov, steri so robili po krščanski rosagaj, rame gorvüžigali, maro pa lüstvo odgnali. 1456. leta je János Hunyadi brano grad s svojimi sodaki pri Nándorfehérvári. János Hunyadi je bijo oče krča Matjaža.

Na Vogrskom pa najdemo eden varaš, gde v edenajstoj vöri tō zvonijo vsikši den. Zatau so tō Törki krivi. 1532. leta je tórski soldatčija išla prauto Beči. Vse mejnkše trdnjave so med pajtov tō zasedli. 10. augusta je soldatčija – bilai ji je kakši 70, 80 djezero – prišla v Kőszeg. Törski paša Ibrahim je tak mislo, ka se te male grad njim nede mogo prauto postaviti. Dapa Vaugri so se tak branili, ka so je 25 dni nej mogli dolazbiti. Istina, ka so Törki svoje völtje štütje nej mogli v Kőszeg pripelati, ka so zavolo völtje blate veznili z njimi. V tórskom tabori so sodactje že tō vólko rabuko delali, ka so več nej meli djesti. Zatok je prej Ibrahim paša 28. augusta völdau, ka če prej do 12. vöre, da zvaun vdari, nede njini te varaš, te prej raj vse tū najo pa odidejo. Tau je prej vogrski kapitan Jurišič – steri je po istini bijo Hrvat – zvedo, pa je dau eno vöro prva, že v 11-oj vöri zvoniti. Tak se je rejšo grad pa varaš tō. Sto bi vedo povedati, če je rejsan tak bilai ali je tau samo legenda. Gvüšno je samo tau, ka so Törki 1532. leta rejsan ojdli v Kőszegi pa tau tō, ka v tom varaši v 11-oj vöri tō zvonijo. Zatok prej pravijo za Kőszeg, ka tam ali dež de ali veter pija ali zvonijo.

M.S.

stranke (párt) postavijo vlado.“

• *Istino, ka ste še špricere plačüvali, samo naj te dve stranke volijo?*

„Nej, tau zato nej istino. Dja sam za tau nikoma nej plačo vino.“

• *Gospaud Torgyán je tū bijo v Varaši. Vi ste ga tū pogledniti?*

„Nej. Dja bi ga spoj rad vido, samo ka sam te s hrbtom spoj betežan bijo.“

• *Če bi zdaj tū notra na dvera stauo, ka bi njema prajli, ka bi ga pitali?*

„Tak bi gučo z njim kak s kašikoli drugi človekom. Istina, ka je on spoj čeden človek. On je taši človek, ka z vsakšim guči. On se ne drži za tašoga maudroga človeka, ka bis pavrom nej gučo.“

• *Ka bi ga pitali?*

„Tau bi pito, ka bau, kak bau tadala. Gda baude bauški svejt?“

• *Ka bi prajli, če bi vam Torgyán pravo, ka mate velkje njive pa sonžete, šta le so pa itak prazne?*

„Tau bi pravo, ka sam dja v cejjom življenji dosta delo pa sam že invalid gradjo. Zdjaj naj delajo mladi.“

K. Holec

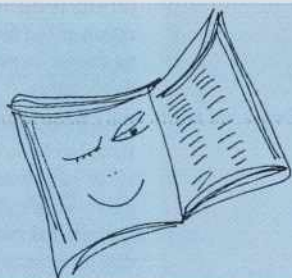
Kak sam vido svejt spod stola?

OTROŠKI

Prvo, ka se spominjam od svoji mladi lejt, je tou, ka sam se najraj špilo pod našim velkim stolom v künji. Tam sam se tak počuto, kak če bi tou biu moj mali ram, moj mali svejt, spod šteroga sam začo spoznavati velki svejt.

KNJIGA

- Tak, moji mlajši, te knjige, stere ste doubili, zdaj, gda sta začali ojditi v šoulo, morate dobro varvati. Iz nji te se včili. Pa tou to ne pozabite, ka je knjiga najboukši clovekov pajdaš, nam je gučala leranca, gda sam oprvin stoupo v prvi razred naše šoule. Doma je moja mama spekla dva pleja pogač, aj se vidi, ka je njeni sin že velki pojep in že odi v šoulo. Dobre pogače so bile. Zeu sam si eno pet falatof in si je odneso pod sto. Tam sam ji pomali jo, zmejs pa sam gleda svojo najvejšo pajdašico, knjigo. Kak si leko ti moja najboukša padaškinja ali pa pajdaš, kak je prajla leranca? Vej pa gema mam svojga dobroga padaša Ferina, pa Mirkona, pa Lalina, pa Francek je to moj velki pajdaš. Kak je te zdaj leko ena takša mrtva knjiga, ka ne more bejžati, ka se ne more smejati, ne more se mi skriti, ne more skakati prejk potoka, ne more ličiti kamna, ne more me loviti, kak je te zdaj nagnouk leko edna knjiga moj najvejši pajdaš? V lampaj sam mleu tiste dobre mamine pogače in gleda knjigo, če mi te zdaj kak moj padaš ka povej. Nika, tam je bila, kama sam jo dau. Zato sam te začo lejtati po našoj vesi in iskati moje najboukše padaše. Čejli den sam lango koulivrat s tejmimi padašami.

- Ge ji nemo nigdar vomejno za nikšo takšo knjigo, stera se ne more z meuv špilati, sam obečavo sam sebi, gda sam že skur v kmici šou domou.

Doma je moja mama včasi vidla, ka me neka trno fejt mantra. Pitala me je, ka je naoupak. Neka časa sam nej škeu prajti, te sam pa li povedo, ka knjiga nemre biti nikši velki pajdaš.

- Mogoče rejsan nej, mogouče pa je leko rejsan najboukši padaš. Nikše sile ne mej. Tou, ka vej tvoja leranca, una vej zavolo toga, ka je na tou že sama gori prišla, me je poboužala in pred mene postavila večerjo.

In te se je idnouk, ne vem če ške isto leto ali dvej leti kesnej zgodilo. S padašami sam se špilo tam kre potoka. S košaro smo lovili ribe. Vsi so kaj zgrabili, samo ge sam biu ške brezi ednoga rejpa. Bole, kak sam biu lagve vole, bole so se norca redli. V meni se je pomalek naboralo, pa se je naboralo, dokej sam se nej zdrou, naj me njajo na meri. Lūčo sam košar tam doj po brejgi in odišo domou. Tam pod našim velkim stolom sam se neka škeu špilati, pa sam se nej mogo. Te sam škeu nika risati, pa mi je nej šlo. Na, te pa sam vzeu v rokē knjigo in sam šteu, obračo list za listom in jo v meri prešto do konca.

- Na, padaškinja moja, s tebov mi je pa bilou rejsan lipou, sam jo vkūp zapro in svejt se mi je vido lepši kak pa po tistom, gda sam se tak svado s pojebami.

Po tisti lejtaj so prišla druga lejtja, raztepli smo se vse kouli po svejti. Včasi se ške spoumnim kakšoga mojoga padaša iz mladi lejt. Dapa, tiste moje prve knjige, ka sam jo prešto, se spoumnim ške zdaj. Kak če bi jo ranč zdaj ta prešto.

Miki

Prešeren, kakor ga vidijo učenci v Porabju

Letos je Prešernovo leto, zato smo okrog 8. februarja razpisali natečaj porabskim učencem in dijakom. Njihove prispevke bomo objavili v poletnih številkah našega časopisa. Rezultate pa bomo razglasili na začetku šolskega leta.

KOTIČEK

POMOTA

Bil je odmor za kosilo. V dvorani je bilo vse mirno. Vsi so odšli, da bi tešili lakoto. Nenadoma se nekaj zgodilo. Dogodki so se hitro vrteli in se vrstili vsako sekundo. Sekundni kazalec je ravnokar zapustil dvanajstko, ko so se v pomnilnikih računalnikov stvari pomešale. V novinarskem centru so računalniki naleteli na zgodovinske podatke. Centralni računalnik je „bral“ dosje iz 19. stoletja.

- Poslušaj, Reginald, našel sem važne podatke.
- Čakaj malo, da se priključim na bazo podatkov, tudi jaz hočem pogledati. Zares! Kaj pa je to?
- Ne bodi nestrpen! Samo še trenutek, pa se vrnem v to dobo.

Reginald potrpežljivo čaka. Tisočinke sekund so se mu zdele večnost. Končno vpraša kolego:

- Tako dolgo traja?
- Seveda, kdaj je že to bilo!... No, tu sem. Vao!!! Ta je pa spoštovanja vreden! Ustvarjal je slovensko literaturo!
- Kdo ali kaj je bil to? Naši predniki, sicer nezreli računalniki ali je bil nekdo od tistih čudnih stvorov?
- Zamislj si, on je bil clovek.

- Ali je imel kakšno identifikacijsko številko?

- Ti pa res nič ne veš. Ljudje so imeli ime in priimek. On se je imenoval France Prešeren in je bil največji slovenski pesnik. Staviva, da ne veš, kdo je bil ta paglavec!
- Ne vem!

- Pripovedoval ti bom. Rodil se je v majhnih vasi, Vrbi, leta 1800. Bil je sin preprostega slovenskega kmeta.

- Kako pa je postal znamenit?
- Ustvarjal je kot sin enega izmed najmanjših narodov v Evropi. Kljub temu je njegova misel živela na nivoju evropskega duhovnega življenja.

- Ni motilo ljudi njegovo kmečko poreklo?

- Med ljudmi ni bil zelo znan. Njega pa je to zelo motilo. Pestila ga je zavest, da je samo plebejski sin, berač, spoznanje, da ga svet prezira.

- Ali je pisal o tem žalostnem čustvu?

- Ko je ta bolečina gospodarila v njegovi zavesti in v njegovem

srcu, je napisal naprimer pesmi Slovo od mladosti in Sonetne nesreče. V teh dveh delih je spregovoril svojo dokončno pravo besedo. Seveda kot vsak pesnik, je tudi on pisal ljubezenske pesmi.

- Oh, ljubezen! Kako dobro bi bilo to čutiti! Gotovo je zelo razburljiva.

- Njegova največja ljubezen je Julija, ki je bila njegov ideal in hčerka bogate trgovke.

- Kako sta se srečala?

- Prešeren jo je zagledal na veliko soboto, 6. aprila 1833, v trnovski cerkvi in jo takoj zaprl v srce. To obdobje njegovega življenja je najplodnejše. Svojo ljubezensko izjavo je spesnil v Sonetnem vencu.

- Pisal je pesmi za Julijo?

- Seveda. Za Julijin god, v februarju 1834, je objavil Sonetni venec.

- Kaj je v tem tako zanimivega?

- Sonetni venec je najbolj zahtevna pesniška oblika. Dragocen pa je še zaradi čustvene vsebine in zato, ker je Prešeren uporabil akrostih.

- Se je poročil z Julijo?

- Julija ga je zavrnila. Ta doba se je 1838. končala. Zaljubljen se je v Ano Jelovškovo, v hčerko preprostih staršev.

- Ta ljubezen pa se je nadaljevala?

- Živela sta skupaj, imela sta tri nezakonske otroke. Zato so ju ljudje še bolj prezirali. Takrat je napisal naprimer pesem Nezakonska mati, ki je ena najlepših njegovih pesmi. Bolečin, žalosti še ni konca.
- Malo se še vrniva k Sonetnemu vencu. Kako je zgrajen?

- Sonetni venec je spleten iz petnajstih sonetov. Magistralne je trikrat peto pesem, ki povezuje ostale sonete. Vsi soneti so med seboj povezani, končni verz prejšnjega soneta je tudi začetek novega. V tej pesnitvi je pesnik povezal svojo ljubezen do Julije z ljubeznijo do domovine.

- Njegovo življenje je bilo polno bridkosti. Sploh ni imel prijatelja?

- Imel je. Njegov najboljši prijatelj je bil Matija Čop. A kako kruta je usoda. Izgubil je Čopa, ki je bil hkrati tudi njegov mentor. Zaradi njegove smrti je ustvaril epskolirsko pesnitev Krst pri Savici. Ta

ko se poslavlja od mrtvega prijatelja.

- Nisi mi še povedal, kje se je šolal?

- Ker me nisi vprašal. V osnovno šolo je hodil v Ribnici, nato pa v Ljubljani obiskoval gimnazijo in licej. Na Dunaju je študiral filozofijo in pravo ter je postal doktor prava. Ko se je vrnil v Ljubljano, je služil kot odvetniški pripravnik. Skoraj 20 let je moral čakati do samostojne advokature.

- Je takrat bil končno srečen?

- Bil je že prepozno. Bil je telesno bolan in duševno strt.

- Je umrl?

- Prej je še napisal Zdravljico (1844), leta 1846 pa je izdal zbirko Poezije. Cenzura je iz rokopisa črtala eno kitico Zdravljice, zato pesmi ni objavil. Zdravljica, ki je postala himna Slovencev (1991), je bila objavljena šele v letu 1848. Dve leti pred svojo smrtjo je zbral svoja "carmina", jih uredil in izdal.

- Zakaj si rekel, da ga ljudje niso poznali, kljub temu pa je bil največji slovenski pesnik?

- Res, da so ga ignorirali. Takratna družba ni bila pripravljena, ni ga razumela. Niti kritiki niso pisali o njem, o njegovi zbirki. Od takrat pa se je vgnezdil v zavest slovenskih ljudi. Njegovo ime je zdaj prvo ime v tisti slovenski literaturi, ki jo je on ustvaril.

- Kako žalostna in obenem ganljiva zgodba!

- Prešeren pripada tistim, ki so v prvi polovici 19. stoletja pokazali novo pot, razkrili nove možnosti razvoja.

- Nekdo prihaja! Visok možak stopi v novinarsko središče.

- Kaj se je tu zgodilo? No, ti računalniki so se osamosvojili in niso prestopili v 4. tisočletno štetje. Za vse moram skrbeti sam. Ampak zdaj!

- Jaj, neee! - se je slišalo obupno vpitje od računalnikov. Škoda, da nista imela časa, da bi prebrala nekatere od Prešernovih pesmi.

Lilla Fasching

KAUT

Na romanje z indašnjimi biciklinami

Torek je biu, na Velko mešo. Pred Dujovimi v Beltincaj se je začela zbirati čudna združba. Eden za drugin so se vküper nabirali moški, šteri so bili oblečeni tak po indašnje. Tak kak kakši dedeki s stari črnobejli kejpov. Vsi so meli na glavi ali krajnščake ali kape pa

Pomali pomali se je ta družba nabirala. Tam pri Dujovij so si v glaže natočili domačo rdečko – klinton pa v cekre nadejvali malo za na pout – malo šunke vō s čebra pa krūj, zaseko, lūk... na, pa da so vse tou meli, te so si v pipe naklačili bago, poglednoli na vōro pa tak malo

malo stavili, ka si malo odej-nejo pa kakšo kupico spijejo. Vōni je bilou tak vrouče, ka si do Tōrnišča lejko fajn prešvica. Ali, kakšo romanje bi pa tou bilo, če ne bi bar malo švicali. Na, tam pod debelim gostanjom so si malo spili, te pa hajd na bicikline, pa dale skous gomilice prouti Tōrnišči. Že pred Tōrniščom so mogli začati narazno tirati narod, ka ji je dosti slou k meši. Tou je bila glavna meša te den, pa tak je bilo tudi dosta lidij. Več gezero. Ka bi si bar malo placa napravli, so cejli čas zvonili s svojimi zvoncami. Nešterni so bili prav prilični. Eden je mōu cilou takšoga, ka je mogeu po-

Tam kre ove strani cerkvi so dečki bicikline postavili v senco. Dva po dva vküper, tak kak inda. Na, te so se pa moški spravli v senco, gē so bili stoli, si doli seli, malo pomodrūvali pa vō s cekrov privlekli vse tisto, ka so s sebov prinesli. Ženske so te poslali k meši, naj prej idejo molit, ka une tak več grejov majo kak moški. Naj prej idejo prosit Marijo, ka de jim šče dale tak dobro kak jim je bilo do zdaj. Da so ženske odišle, te so si pa pravili: "He, moški! Zaj so ženske odišle. Zaj leko pijemo!" Malo so se norčūvali pa hecali, malo jeli pa pili, te je pa že tak edna dobra vōra minola, pa je bilou meše

Najprle po gužvi malo peški, te so pa pa poodili pedale pa dale prouti Renkovcam.

Ali blagoslova svete meše so nej nesli včasi domou. V takšoj vročini, kakša je bila, so kumaj zdržali do stare Korenove oštarije, štera je že duga lejta predstavljala takšo postajno oštarijo, v šteroj so se že od nekda stavljali romari pa vsi popotniki. Tak kak se tou šika, so pozdravili pa si pa v senci malo doli seli. Ka si malo spijejo. Ali nej so bili dolgo. Trbelo je iti domou na obed, do Beltinec je pa šče daleč bilou. Kakšo indašnje reč so šče pravli, pa moški malo pomodrūvali, te pa pá dale. Na, pa tak te vse do Beltinec. Ali vročina jij je nej pistila, ka bi šli direktno. Stavli so se šče dvakrat. Pa vsikdar so si najšli nekši dober zgovor, ka so leko bili žedni. Tistoga vina, ka so ga nesli sebov so tak ali tak že dolgo nej več meli, pojeli pa so že tudi vse.

Jes sam te nej več biu z njimi, nego sam šou domou. Čuo sam pa praviti, ka so se srečno pripelali domou.

Ka naj vam povem na konci? Da bi bar bilou več takši lūdi, ka se radi spoumnijo, kak je inda bilou, da so šče naši dedeki živeli. Kak mo te leko našoj deci pripovedavali, kak so uni živeli, če mo vse tou pozabili!

Koštricrof Števek

Stari biciklinge pa fejest podje

prusleke, črne lače, si pa tudi bejle sracke, tak kak se šika za takši svetek kak je Velka meša. Najbole važno pa je bilou tou, ka so bili si z biciklinami. Pa tou nej kakšimikoli. Bili so s takšimi starinami, ka je edna mamca pravla: "Vej so pa tej biciklini starejši kak svejt!" Pa skoro je bilou tak. Edni so šče meli registerske tablice s svojov številkov, pa lampaše na karbit, eden je mōu celou še papere za registracijo pa prometno dovoljenje (forg. engedély) za ne vem štero leto. Pravim vam, tak kak na stari kejpaj.

modrijasto, kak so tou znali stari, na znanje dali, ka bi zaj že būu čas, ka idejo. Šli so naimre na romanje. Na Velko mešo ta k Mariji pod Iougon ali k Mariji na pūstinji v Tōrnišče. Zajahali so svoje bicikline tak po moško, te se je eden zdrau-ajdi moški, idemo - pa so se odpelali. Lidje, šteri so stali ob pauti, so se jim lipou klanjali pa jij pozdravljali, uni pa njim nazaj. Pa tak so se te odpelali vō z Beltinec prouti Lipi. Gda so preklačili že eden falat pa gda so bili že vō z Lipe, so se v senci pod ednim gostanjom

Pa že mamo sūje gunte

tegnoti za štrik, ka je te zavouno. Pravim vam, prav prilični so bili s svojimi biciklinami. Pa narod je tū z velkim zanimanjem gleda z njimi.

konec. Ženske so prinesle blagoslov, te so se pa vsi vküper zdignoli od stolov pa se od vsej, ka so jij poznali pomali poslouvili. "Idemo, ajdi moški!" je pa pravo eden, pa so šli.

Iz kćunje našo babie

Na oli gra

1,5 dl tikvinoga olja,
50 dkg graja,
3-4 luka

S tikevni oljijom lūk ocvremo, kūjani in ocedjeni gra nūtvlegemo, vkūpzgraužamo pa s segnjeni mlejkom ali slatki mlejkom gejmo.

BERITE

PORABJE

NIKA ZA SMEJ...

Pistola

Fanika pa Brigita si etognauk prpovejdata. Fanika se etak tauži Brigiti: "Strašno se bojim. Neman minute mira." Brigita pa: "Zakoj pa te maš takši straj? Sto te naganja ali postršuje?"

Fanika pa: "Sto pa drugi? Moj mauž, Robi. Etognauk mi je pravo, ka če eške gnauk gor pride, ka ga z drugimi moškimi znaurim, me dojstrli."

Brigita pa: "Tau je strašno. Pa ka te zdaj bau? Ka boš delala?" Fani pa: "Ka baude, tau eške ne vejim, liki Robi-na pistolo sam že skrla."

Na biroviji

Janči je etognauk na biroviji prišo za volo ednoga zlatoga prstanka. Birauv ma etak pravi: "Gospaud, vi tak pravite, ka ste te prstanek nej vkradnili, liki ste ga najšli. Pa te zakoj ste ga nej dojdali na urad, gde takše stvari trbej dojdati?"

Janči pa: "Tau mi je ranč nej napamet prišlo. V prstanki je tau bilau not napisano: Navōke sam tvoj."

Zdaj oslednjn

Naš Karči se je v nedelo oženo. Po zdavanji so velki mau meli, da Karčina tast (após) k Karčini stane pa ma etak pravi: "No, dragi moj zet! Zdaj, ka si se oženo pa si vzeo mojo Eržiko, vūpam se, ka več nikše norije ne boš delo, čeden oženjani človek grata

iz tebe." Naš Karči se zdaj malo nanizi pred tastom pa etak pravi: "Nej, oča, nej. Tau je bila moja slednja norija, ka sam zdaj napravo."

Lagvi pojbič

Rudi pa njegvi mali pojep sta se etognauk z autobusom pelala v Varaš. Velka stejska je bila na busi, Rudi je spoj skrajek stisnjeni bio k ednoj mladoj. Rudi napona mladoj prsi nagledava. Gnauk ta mlada ednoga velkoga doj sipa Rudini. Rudi pa mali pojep z busa staupita, Rudi se drži za obraz, gde je daubo ednoga. Mali pojep pa etak: "Oča, tebi se je vidla tista mlada, stera je pri tebi stala?" "Vraga se mi je vidla," pravi oča. Mali pa: "Meni tū nej. Ranč zatok sam go pa na riti ščipno."

I. B.

Porabje

ČASOPIS
SLOVENCEV NA
MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič

Naslov uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi ul. 1,
p.p. 77,
tel.: 94/380-767
e-mail:

porabje@mail.datanet.hu
ISSN 1218-7062.

Tisk:
SOLIDARNOST D.D.
Arhitektka Novaka 4
9000 Murska Sobota
Slovenija

Časopis izhaja z denarno pomočjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem.